

zbabelosť, slabosť - v alegórii *Ignavia*; pozri *jablko (Baleka)*; *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; alegória*

zber - pozri *kult hlavy; Zber many; žatva, kosba*

Zber manny - (*Exodus 16,11-36; Numeri 11,7-9*); Hall v súvislosti s heslom *Mojžiš*: v čase putovania z *egyptského otroctva* zoslal Boh hladujúcim *Izraelitom mannu*, ktorá ako rosa padala na zem; Izraeliti sú zobrazovaní s košíkmi dvíhnutými, ako by ju chceli chytať zo vzduchu; alebo ju zbierajú zo zeme do rôznych nádob; námet je považovaný za predobraz *eucharistie* (prijímania *sviatosti oltárnej*); pozri *paralelizmus, biblia*

https://www.google.sk/search?q=Reni+Guido&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&imgil=P_bxF7aPeNsBtM%253A%253BQnNkw_ja2e4GhM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.ago.net%25252Fguido-reni&source=iu&pf=m&fir=P_bxF7aPeNsBtM%253A%252CQnNkw_ja2e4GhM%252C_&usg=__OsnmwRc_jy3c25Nq_SYVpnVnZxs%3D&ved=0CJBEMo3&ei=sRh6VP_wLcPtaMPngqAL#facrc=&imgdii=kdw1WTxq0g1L4M%3A%3BaPGGMHTnocFrM%3Bkdw1WTxq0g1L4M%3A&imgrc=kdw1WTxq0g1L4M%253A%3Bczw58cqHiyQKbM%3Bhttp%253A%252F%252Fuplloads3.wikiart.org%252Fimages%252Fguido-reni%252Fthe-gathering-of-the-manna-1621.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.wikiart.org%252Fen%252Fguido-reni%252Fthe-gathering-of-the-manna-1621%3B1488%3B2466

J. Tintoreto: Židia na púšti (detail, 16.st.)

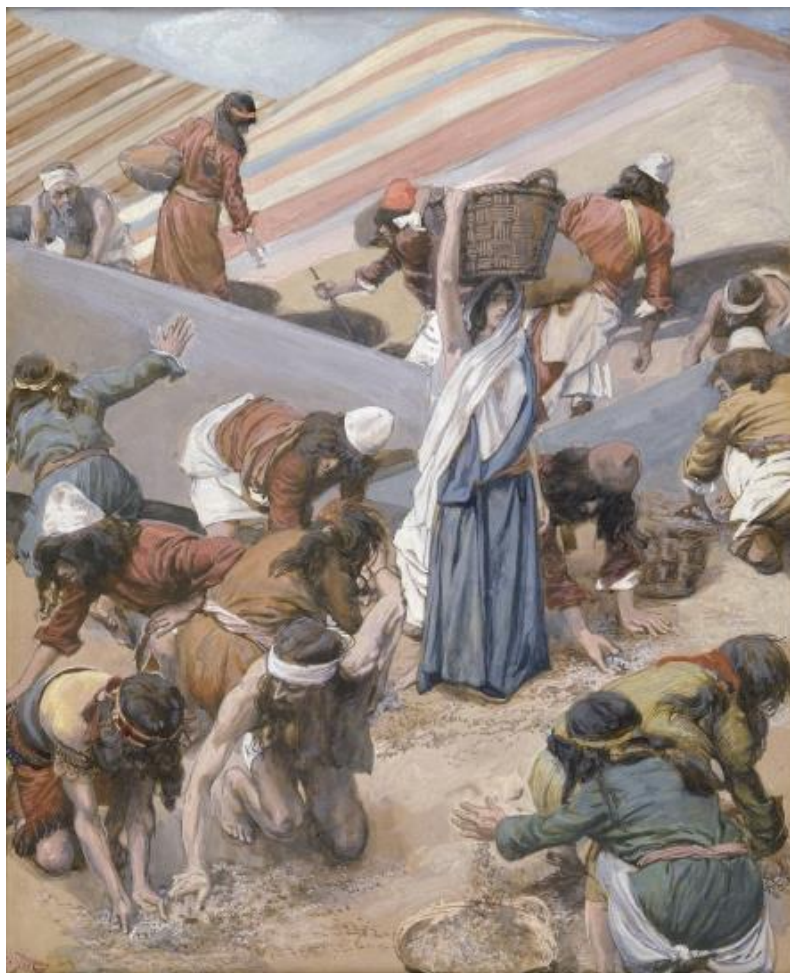
G. B. Tiepolo: Zber manny (16.st.)

G. Bonasone: Zázrak s mannou (rytina, 16.st.)

S. Leclerc: Nasýtenie ľudu na púšti (lept, 1670-1710)

J. Tissot: Zber manny (19.st.)

zberatelia umenia -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Art_collectors

zberatelia umenia belgickí - belgickí zberatelia umenia

zberatelia umenia talianski - talianski zberatelia umenia

zberateľská značka - graficky riešená *pečiatka* pre jednotné označenie listov tej istej zbierky; značka sa tlačí nemastnou farbou pri dolnom okraji na rube listu; je obdobou *ex libris* pre grafické zbierky

zberateľstvo, zbierka - gréc. *théké* – „zbierka“

-osobitným predmetom zberateľstva v *stredoveku* boli *relikvie*, pri ktorých išlo o „zberateľskú vášeň“ z náboženských, magických ale aj rýdzo ekonomických pohnútok (zbierky ostatkov chránené na hrade *Karlštejn* v *kaplnke Sv. Križa*); zbierky relikvií slúžili na prítiahnutie *pútnikov*, ktorí nechávali určité peniaze a tie potom slúžili hmotnému zveľadeniu *kláštora*, *kostola* alebo *mesta*; napr. v zbierkach ostatkov uchovávali *norimberskí* *patricijovia* *Ježišovu kopiju*; podobne ako pri ostatnom „svetskom“ zberateľstve aj tu často dochádzalo k *falšovaniu*

-v súvislosti s heslom *grafický list*: grafické listy posudzujeme z niekoľkých hľadísk; umelecká hodnota sa nemusí kryť s hodnotou zberateľskou či komerčnou (pozri *umelecký obchod*); dokumentárna hodnota môže prevažovať nad *estetickou*; veľmi často sa stáva, že býva uprednostňované nie dielo, ale známe meno *autora*; často býva meradlom i osobný vkus, záľuba či preferencia jednotlivých zberateľov; zberateľstvo *grafiky* patrí k rozšíreným aktivitám; popri inštitúciách, ktoré budujú zbierky ako súčasť múzejných fondov alebo samostatnej kolekcie (prípád *viedenského Albertina*), existujú súkromní zberatelia, ktorí zbierajú určité obdobie, *autora*, *žáner*, *techniku* apod.

-už v ranom stredoveku sa stali zberateľským predmetom perzské diela (poklad chrámu St. Denis v Paríži), perzské textilie chránili ako *relikvie* v početných kresťanských chrámoch (pozri *perzské umenie* 6)

-v súvislosti s heslom *tzv. maľované galérie*: tzv. maľované galérie predstavujú námet holandského maliarstva v *antverpskej* oblasti v 17.st.; zachycoval výsledky zberateľskej činnosti vtedajších miestnych milovníkov umenia a zberateľov (interiéry s vystavenými dielami); (Cornelius de Baellier, *H. Jordaens III.*)

pozri *kustód*; *znalectvo*; *aukcia*, *starožitnosť*, *antikvita*; *glyptotéka*, *daktyliotéka*, *rudolfínske zbierky*, *kabinéty kuriozít*, *Hollareum*, *japoneria*, *chinoseria*, *katana/gatana*, *kartón*, *épreuve d'artiste*, *remark*, *glyptotéka*, *avant la lettre*; *ikonografia*; *inventár zbierok*, *katalóg zbierok*, *antikvarium*, *kabinet umeleckých diel*, *komora umeleckých diel*; *výstavníctvo*; *lúpeže umeleckých diel*; *mecenáš*; *mediryt*, *prednostná tlač*, *miniatura*, *modelleto*, *plagát*, *pohľadnica*, *poštová známka*, *relikvia*; *museion*, *museo dell'opera dell duomo*, *múzeum*; *novoročenka*; *necuke*; *tzv. maľované galérie*; *umelecký obchod*; *múzeum*; *Parížska škola*, *bozzetto*, *dreidel*, *gýč* (Liessmann); *armoriál*; *artotéka*, *daktyliotéka*; *ikonografia*; *Pražské Jezuliatko*; *Michelangelo* (Eurotelevízia); *komora umeleckých diel*; *Rembrandt van Rijn*, *P. Gauguin*, *V. W. Gogh*; *bamboccianti*, *carte de visite*

H. G. Pot: Zberateľ mincí (1655)

Ch. Spencelayh: Zbierateľ (19.-20.st.)

zbierka kráľovského pokladu – pozri *klenoty korunovačné, klenoty ríšske, insígnie*

zbierka - pozri *arborétum; daktyliotéka; komora umeleckých diel; zberateľstvo; zberateľská značka; mecénáš*

zbierka Walleceova - *Walleceova zbierka*

zbierky rudolfske - *rudolfske zbierky*

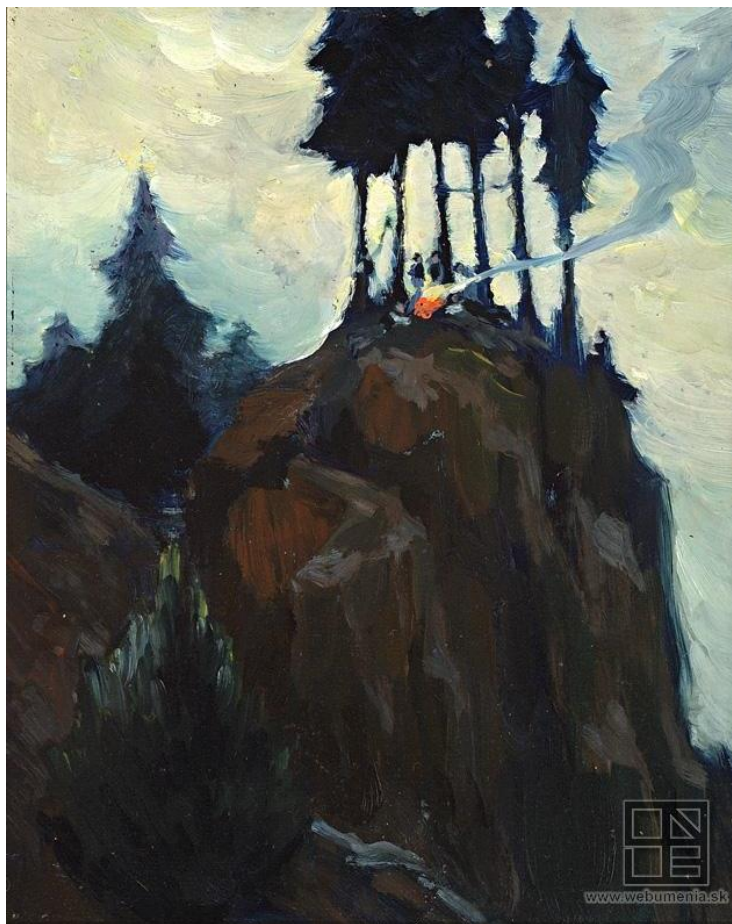
zbojník - pozri *beťári, Jánošík*

L. Berecz: Zbojnícka družina (1940)

J. Alexy: Hôrni chlapci (1927)

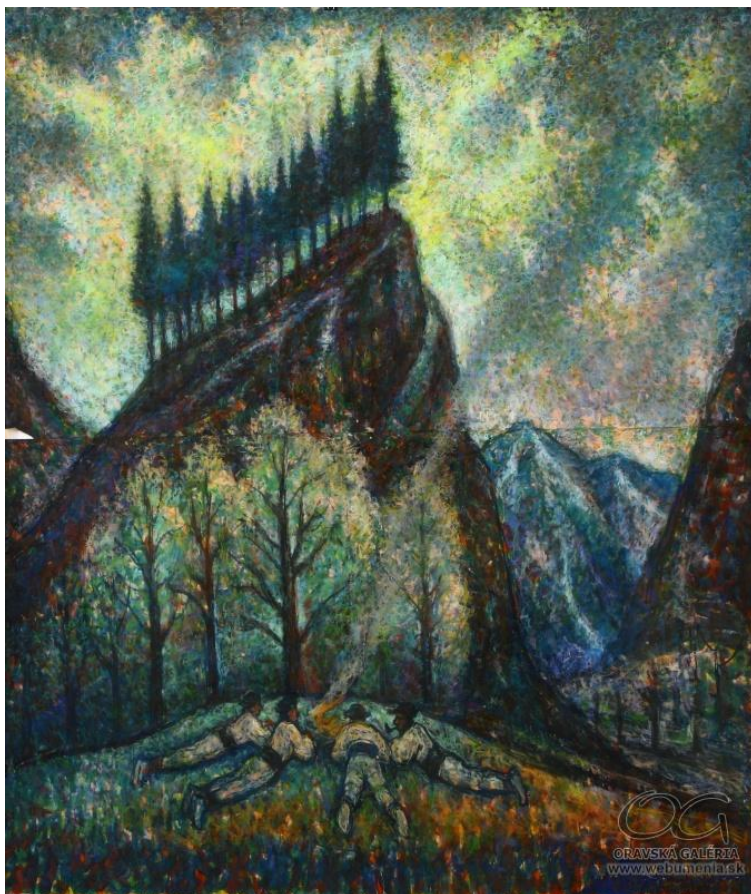
J. Alexy: Horí ohník, horí (1921)

J. Alexy: Ďurica (vitráž v interiéri PKO v Bratislave, 1957)

J. Alexy: Vatra (1924)

J. Alexy: Horí ohník, horí (1955-1960)

A. P. Weisz-Kubínčan: Odpočívajúci zbojník

zborník - pozri *kódex mixtus*

zbožie - súhrn dedín, lesov ap. správne príslušných k hradu

Zbožné ženy/Tri Márie/Myrrhophores - sprievodné postavy výjavov: *Kristus sa lúči so svojou matkou Máriou, Cesta na Kalváriu, Povýšenie na kríž, Ukrižovanie, Oplakávanie, Pohreb Krista, Zbožné ženy pri hrobe, Návrat žien po ukrižovaní, Návrat žien z pohrebu*; počet postáv nie je ustálený, zvyčajne kolíše medzi tromi až štyrmi (k tradičným trom patrí *Johana*); používa sa aj pomenovanie Márie (*Tri Márie*), a v tom prípade sa myslí najmä *Mária Kleofášova, Mária Salomé, Mária Magdaléna*; zbožné ženy sú tiež totožné s „*myrrhophores*“ – nosičkami *myrhy* a v tom prípade majú nádoby s masťou; pozri *Una autom sabbati Valde*

Sväté ženy pri hrobe Krista (hlavica stĺpu z opátstva Saint-Pierre Mozac, Francúzsko, 12.st.)

Majster z Rimini/Majster frankfurtského Ukrižovania: Tri Márie (alabaster, 1430)

T. Riemenschneider: Smútiace ženy (lipová drevorezba predely Detwangerského oltára, 1508)

H. O. Tanner: Tri Márie (1910)

Zbožné ženy pri hrobe/Tri Márie pri hrobe - (*Matúš 28,1-8; Marek 16,1-8; Lukáš 24,1-11; Ján 20,1-9*); Hall: všetky *evanjeliá* spomínajú zbožné ženy, ktoré ako prvé objavili prázdny hrob po Kristovom *vzkriesení*, ale neexistuje žiadna veľká zhoda v tom, ktoré ženy to boli; zo spoločníčok *Panny Márie*, ktoré boli prítomné pri *ukrižovaní* a ktoré sprevádzali mŕtve telo ku hrobu, je ich menovaných päť alebo šesť, ale je zvyk zobrazovať iba tri, známe ako Márie alebo *myrrhophores* - nosičky *myrhy*; vypráva sa o nich, že ráno prišli k hrobu a priniesli so sebou vonné masti a *oleje*, aby telo pomazali; zistili však, že kameň uzatvárajúci vchod do hrobu je odvalený a telo v hrobe chýba; anjel (alebo dvaja anjeli, v tom sa správy rozchádzajú) v žiarivo bielom rúchu im oznámil, že Kristus bol *vzkriesený* a že to majú povedať učeníkom; hrob má niekedy podobu opísanú v evanjeliách, vzhľad dutiny vytesanej v skale, ale častejšie je zobrazovaný ako tradičný kamenný *sarkofág*, z ktorého je odstránený vrchnák; stojí v otvorenej krajine a v diaľke vidieť mesto *Jeruzalem*; postava sediaca pri hrobe (niekedy sú dve) je oblečená do bieleho rúcha a býva zobrazovaná s *kričlami* ako anjel (evanjelium podľa *Matúša*; pozri aj *archanjel Uriel*), alebo má prostý oblek mládenca (evanjelium podľa *Marka*); *palica* alebo *žezlo* zakončené štylizovaným kvetom *lalie* vyznačuje *archanjela Gabriela* (pozri *atribúty a symboly*); ženy stoja v posvätnéj úcte pred *Gabrielom*, niekedy kľáčia; *Máriu Magdalénu* je možné rozpoznať podľa jej dlhých *vlasov* a niekedy podľa schránky na vonnú masť (pripomienka na výjav stretnutia Márie Magdalény s Kristom v dome *farizeja Šimona*); ale najčastejšie nesú všetky tri nádoby s *myrhou*; rímski vojaci, vyslaní *Pilátom Pontským* ako stráž hrobu, zvyčajne pospávajú okolo alebo ležia zdanlivo v rovnakej polohe, lebo podľa *Matúša* boli pri videní anjela „strachom bez seba a strnuli ako mŕtvi“; až do 13.st. bol tento námet zobrazovaný namiesto *Vzkriesenia* (Krista), ktoré bolo zobrazované iba veľmi zriedkavo; od tých čias sú anjel a Tri Márie niekedy prenášané do zobrazovania *Vzkriesenia*; pozri *biblia, Ježiš, Kristus; Kristus sa lúči so svojou matkou Máriou, Cesta na Kalváriu, Povýšenie na kríž, Pohreb Krista/ Ukladanie do hrobu; christologický cyklus, biblia; lalia; Zjavenie Krista zbožným ženám*

-roku 2004 slovenský arcibiskup Sokol pri príležitosti *Veľkej noci* ponúkol odvážne a úsmevné vysvetlenie tradície oblievania žien na Veľkú noc; podľa arcibiskupa Sokola môže byť odkazom a spomienkou na zbožné židovské ženy, stúpenkyne Ježiša, ktoré priniesli do dediny zvesť o jeho

vzkriesení, lebo telo nenašli v hrobe; vzrušené pribehli domou so zvesťou, ale ich nahnevani muži ich oblievali vodou

<http://twoway.st/facets/subject/three%20maries%20at%20the%20tomb>

http://oc.wikipedia.org/wiki/Art_romanica

http://oc.wikipedia.org/wiki/Fichi%C3%A8r:Mozac_Saintes_femmes.jpg

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=13

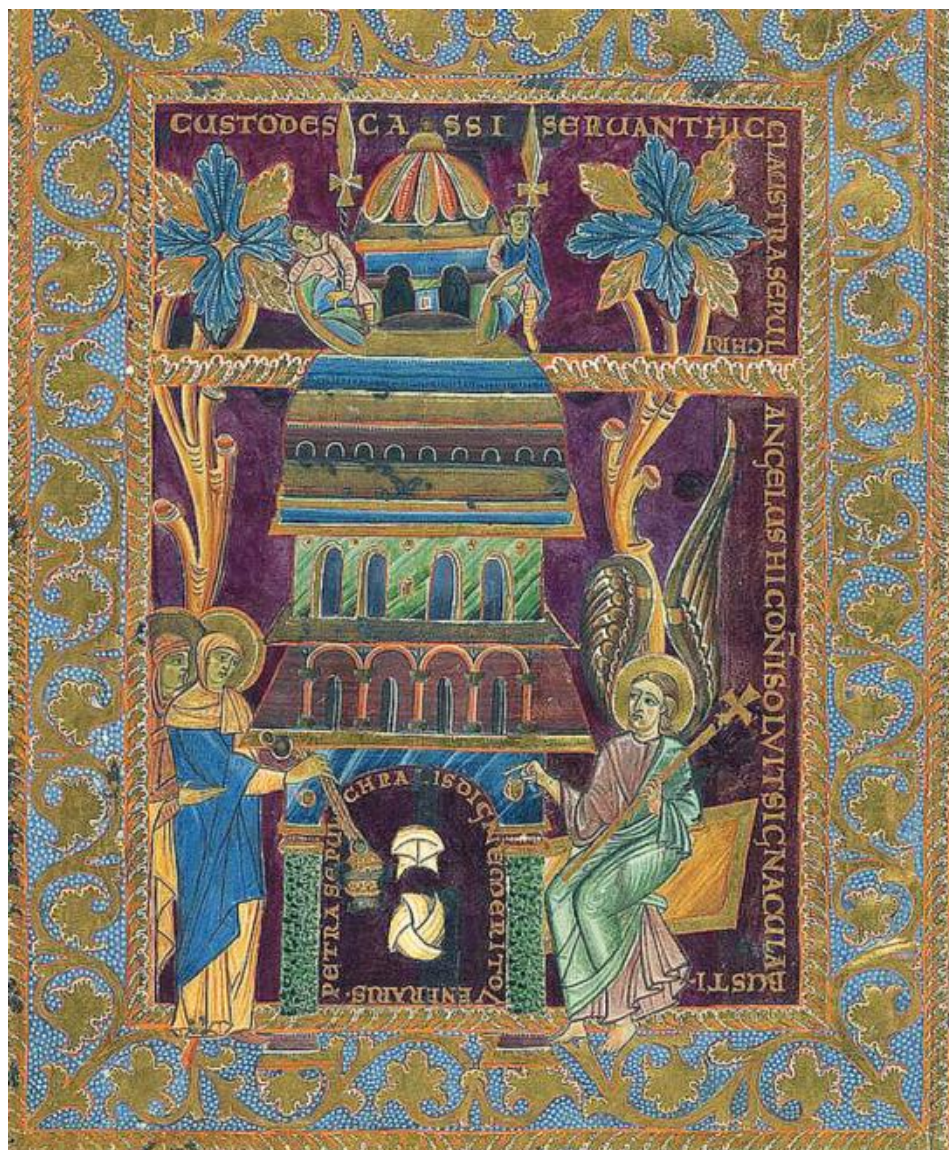
Ženy pri hrobe a anjel (Codex Egbert, 980-993)

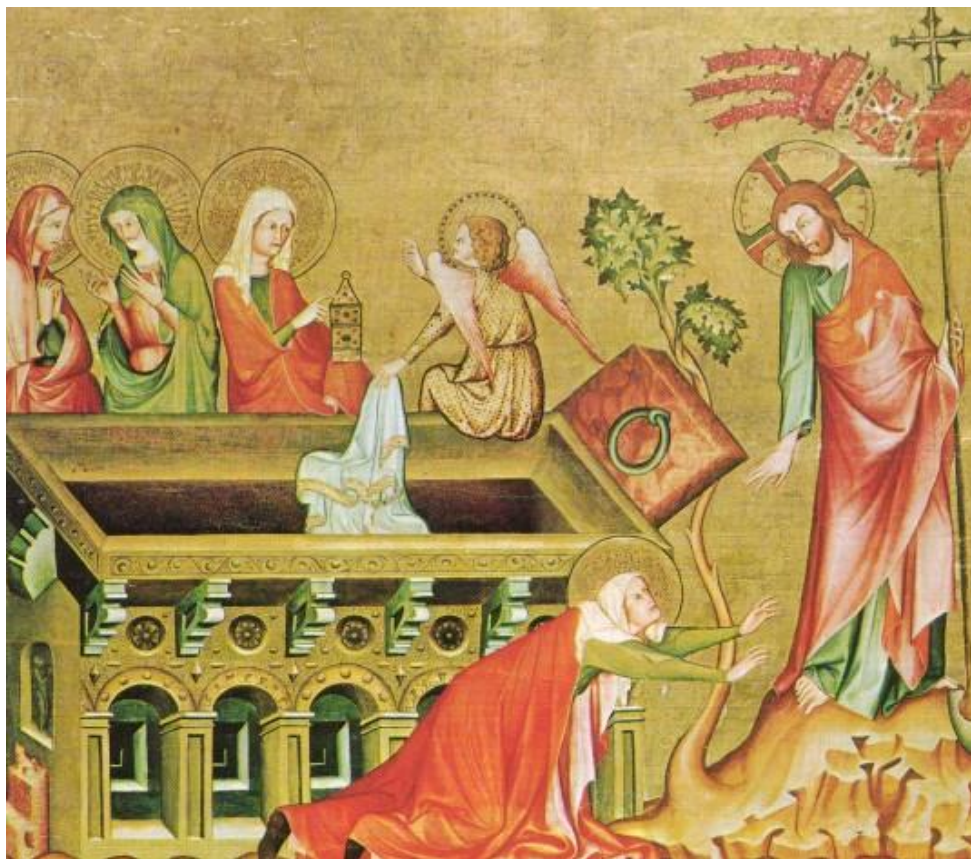
Zmŕtvychvstanie Krista. Tri Márie pri hrobe (Codex Egbert, 980-993)

Anjel ukazuje prázdny hrob (freska kostola S. Angelo in Formis, 11.st.)

Zbožné ženy pri hrobe. Svätý hrob (sakramentár kráľa Henricha II, 11.st.)

Zbožné ženy pri hrobe. Noli me tangere (Psalterium Ingeborg, 12.st.)

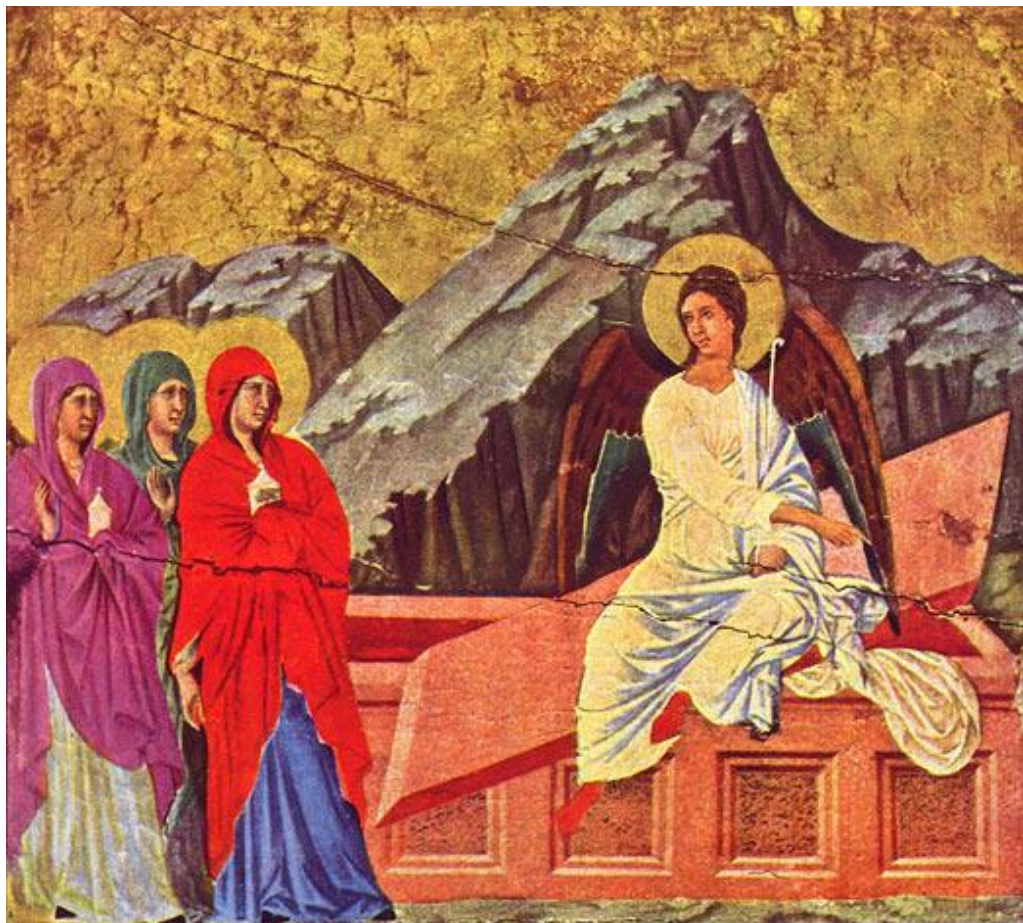
Zbožné ženy pri hrobe (Žaltár zo St. Albans, 1125-1145)

Zbožné ženy pri hrobe (1260)

Ukrižovanie a Zmŕtvychvstanie (detail, Abbey bible, 1200-1350)

Duccio: Tri Márie pri hrobe (oltár Maestá, 1308)

Anonym: Vzkriesenie Pána. Myrrhophores (iluminácia z Holkham biblie, 1320-1330)

Anonym: Vzkriesenie Krista. Zbožné ženy pri hrobe (iluminácia z Holkham biblie, 1320-1330)

Prázdny hrob (freska v kostole Panny Phorbiotissy na Cypre, 14.st.)

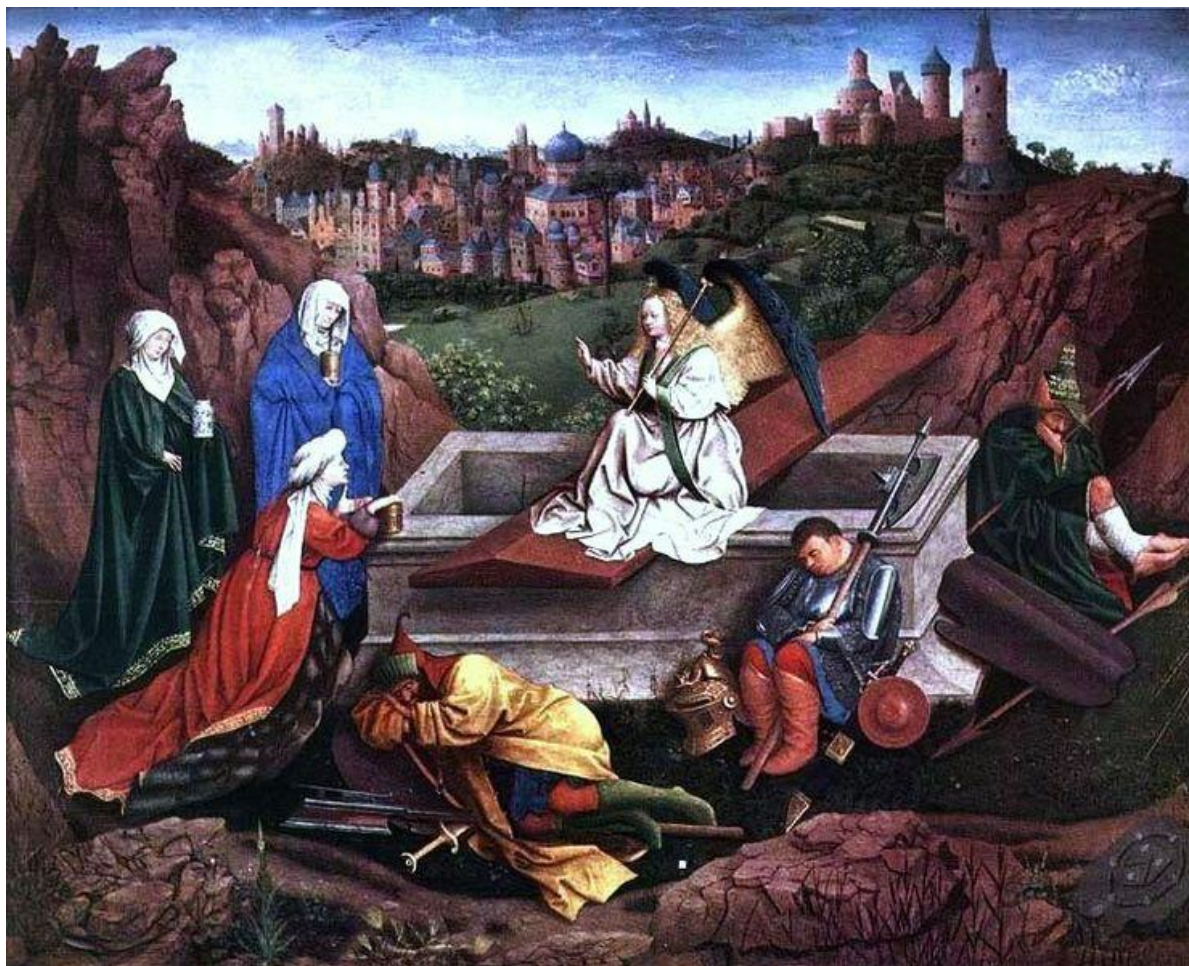
Fra Angelico: Vzkriesenie Krista a ženy pri hrobe (freska, Convento di San Marco, Florencia, 1440)

Fra Angelico: Vzkriesenie Krista a ženy pri hrobe (detail, freska, Convento di San Marco, Florencia, 1440)

Donatello: Sväte ženy pri hrobe (bronz, reliéf Pašiovej kazateľnice San Lorenzo, Florencia, 1460-1465)

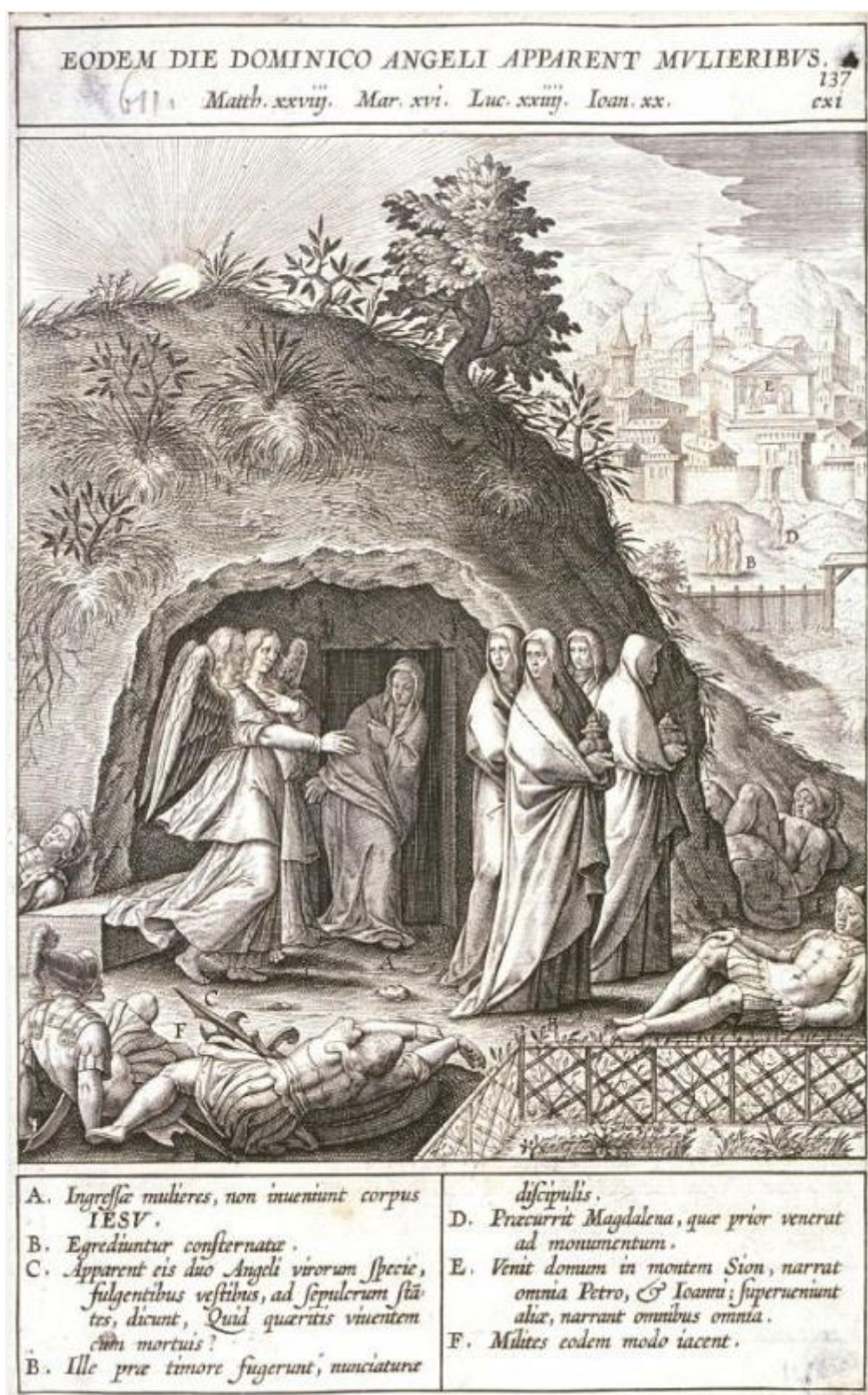
H. van Eyck: Tri Márie pri hrobe (1420-1440)

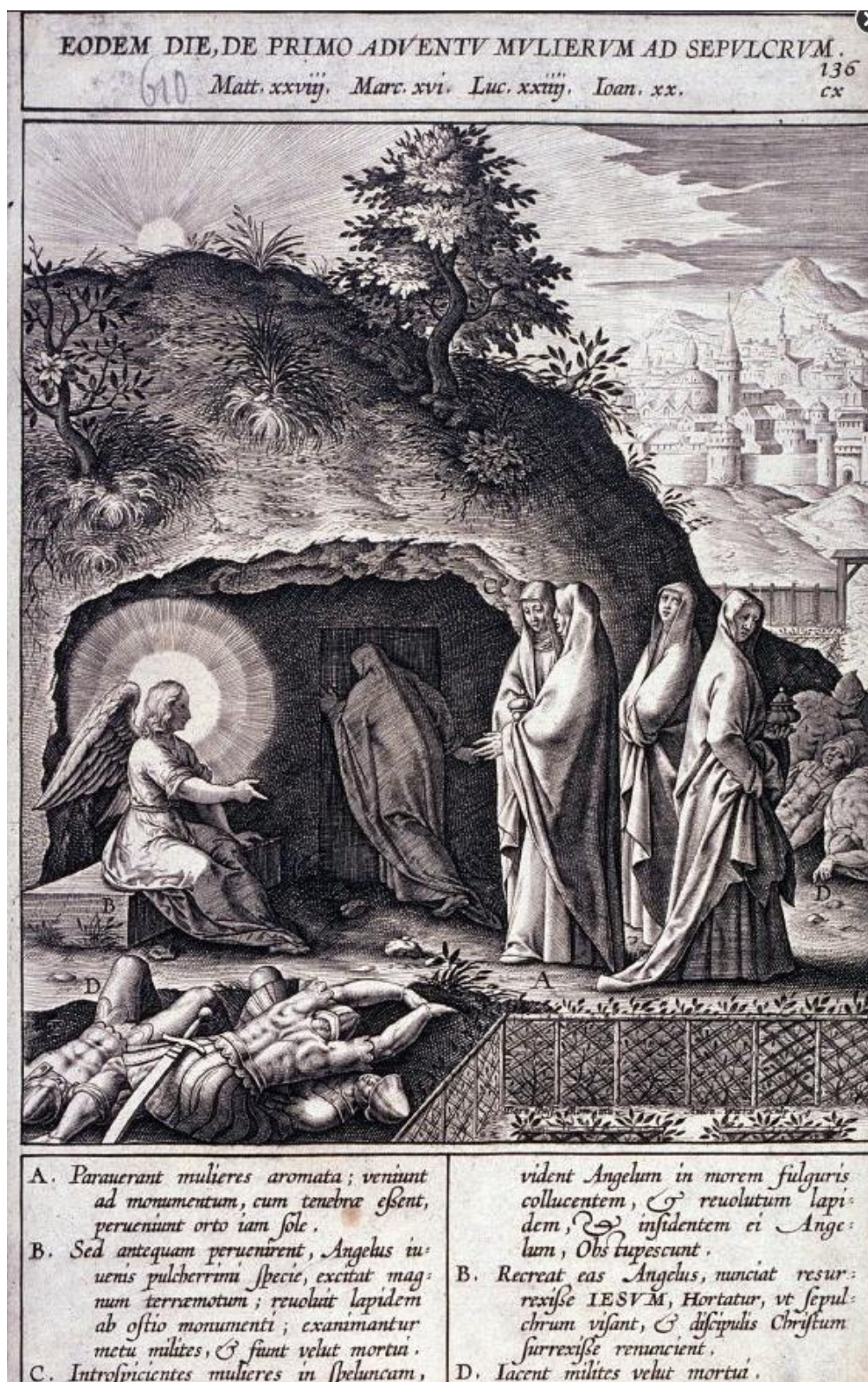
Neznámy autor: Tri ženy pri hrobe (1590-1610)

Tri Márie pri hrobe (ikona, kláštor Uznach)

A. Wierix: Vzkriesenie Krista. Zbožné ženy pri hrobe (rytina zo série Cirkevný rok, 1575-1625)

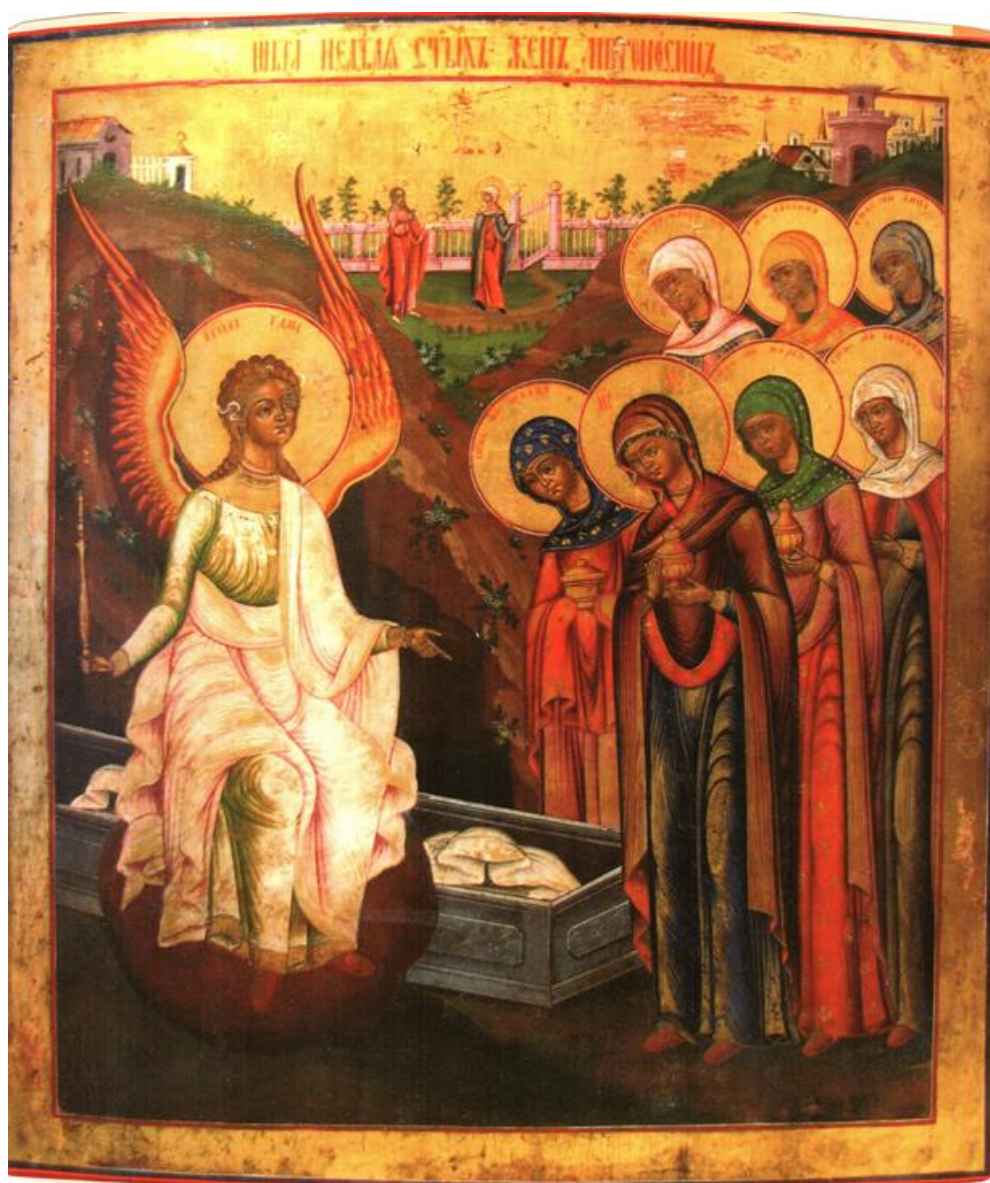
H. Wierix: Zbožné ženy pri hrobe (16.-17.st.)

L. Giordano: Tri Márie pri hrobe (17.st.)

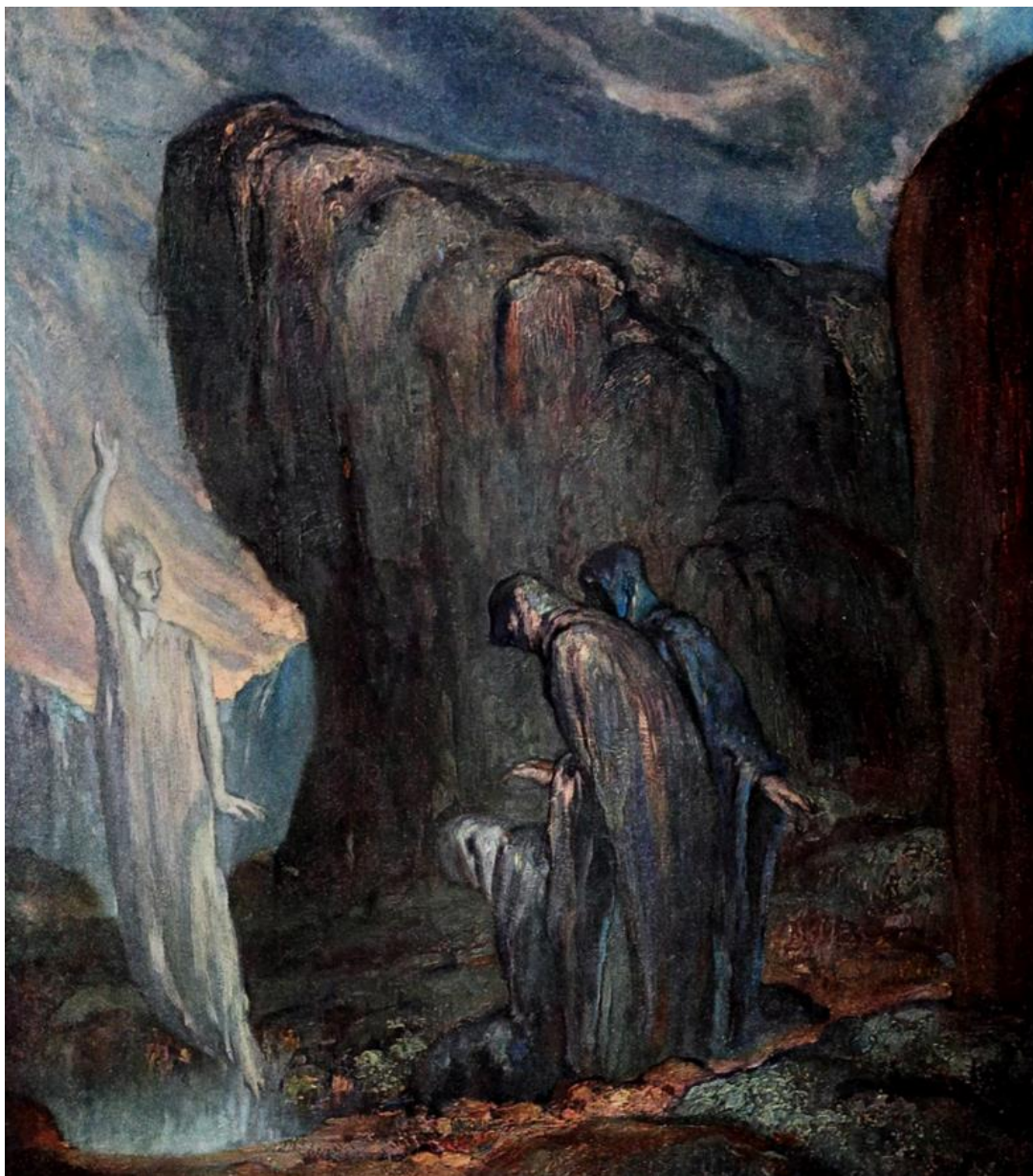
A. Carracci: Zbožné ženy pri hrobe (1590)

Sedem myrchofores (ruská ikona, 17.-zač.19.st)

C. J. Schnorr: Tri Márie pri hrobe (19.st.)

Ch. Ricketts: Sväté ženy a anjel vzkriesenia (19.-20.st.)

zbožnosť, pobožnosť - v *alegórii*: *Caritas Dei*; v *devocionálnych* zobrazeniach: *Klára*; *Cnosti a Neresti*; *fénix* (*Wensleydalová*); *Klaňanie pastierov*

D. Skutecký: Pobožnosť

zbožtenie - apoteóza

***zbrane** - v súvislosti s heslom *pochodeň*: v *alegórii* je *pochodeň* atribútom *Mieru*, ktorý zapáľuje hromadu zbraní

pozri *arkebúza*, *bradatica*, *budzogáň*, *bulava*, *bumerang*, *delo*, *dýka*, *halapartňa*, *jatagan*, *katapult*, *kopija*, *kuša*, *kyjak*, *luk*, *meč*, *palcát*, *puška*, *prak*, *samostrel*, *sekerá*, *štít*, *tomahavk*;

pozri *armada*; *arma*, *armatura*, *boj*, *bronz*, *insígnie*, *severské mytologické zbrane*, *trofej*

<http://discardingimages.tumblr.com/post/26069385641/rocket-pigeon-the-rocket-cat-not-medieval-but>

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Weapon_stubs (zoznam)

Anonym: Šľachtici a prostí ľudia bojujú proti sebe na koňoch (ilustrácia z Holkham biblie, 1320-1330)

*zbrane fiktívne - *fiktívne zbrane*

*zbrane funerálne - *funerálne zbrane*

*zbrane Kristove - *Kristove zbrane*

*zbrane mytologické - *mytologické zbrane*

*zbrane strelné - *strelné zbrane*

**zbroj - pozri *chalkotéka*, bronz; *Aténa*, *Hefaistos*; *Athéna Enoplos*, *Athéna Promachos*; brnenie; tanto; trofej

V. M. Vasnetsov: Dobryňa Nikitič (detail obrazu Bohatieri, 1898)

**zbroj obranná - pozri *prilba*, *štít* (zbroj)

zbrojárstvo – angl. bladesmithing; umenie robiť nože, meče (pozri *mečiari*), dýky a ďalšie ostré pomocou kováčskeho kladiva, nákovy a ďalších kováčskych nástrojov; zbrojáři využívali rôzne kovoobrábacie techniky podobné tým, ktoré používajú *kováči*, ale aj spracovanie dreva a kože; zbrojárstvo je umenie, ktoré je tisíce rokov staré a objavilo sa v rôznych kultúrach ako je Čína, Japonsko, India, Nemecko, Južná Kórea, na Strednom východe a na britských ostrovoch; rovnako ako u iných umeleckých remesiel je jeho vývoj zahalený v histórii, mýtoch a spojený s chybnými predstavami o procese výroby; kým väčšina súčasných remeselníkov vyrába ostrie akýmkoľvek spôsobom, len zbrojár používal predovšetkým tradičné spôsoby, ktoré zahŕňujú výrobu prostredníctvom vyhne, na rozdiel od výrobcov, ktorí používajú techniku uberania materiálu;

zbrojárstvo predstavuje o špecializáciu kováčstva, ktoré sa ako samostatný odbor objavuje až v stredoveku; na rozdiel od kováčstva, ktoré pracuje len s oceľou (prípadne ďalšími kovmi), tak zbrojár ovláda aj prácu s drevom (rezbárstvo) alebo kožou (kožiarstvo); zbrane je totiž často nutné osadiť, alebo vytvoriť rukoväte, či násady; následne došlo k ďalšej špecializácii na nožiarstvo (výroba nožov), *mečiarstvo* (výroba mečov) a puškárstvo (výroba strelných zbraní)

<https://en.wikipedia.org/wiki/Bladesmith>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Zbroj%C3%AD%C5%99>

Anonym: Zbrojár (domová kniha Die Mendelschen und Landauerschen Hausbücher, Norimberg, 1569)

Zbručský idol -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Zbru%C4%8Dsk%C3%BD_idol

zdar, úspech - v súvislosti s heslom *christogram*: pod východným vplyvom sa christogram obsahujúci *ró* (P) čítal aj ako symbol zdaru (P 100), prípadne aj chápaný ako formula „mnoho *šťastia*“; (grécke písmeno *P* v rozmedzí 220pr.Kr.-200 po Kr. malo číselnú hodnotu 100; porovnaj francúzsku skratku *PF*. vytvorenú z príspeku *pour feliciter*); pozri *grécke písmo*; *symboly číselné 100*; *imelo*; *nešťastie*, *nezdar*

Zdislava - jej *atribútom* je model kostola; pozri *zemský patróni*; *atribúty*, *symboly*, *alegérie* a *prirovnania*

zdobné umenie/umenie vzoru - pattern art

zdola - dole

zdravie - pozri *bohovia lekárstva a zdravia, choroba, korytnačka (Baleka); lekári a lekárnici; Božie narodenie (Beliana); chodenie s tromi kráľmi; imelo; Beltane/Beltene; križ; sperma (Eberhard); atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

-v súvislosti s heslom *Asklepiova palica*: Asklepiova palica je *atribút* antického boha *Asklepia*; palica s jedným ovinutým *hadom*, ktorý bol Asklepiovi zasvätený; líšila sa od *kérykeionu/kaducetu*, ktorý mal krídelka a bol ovinutý dvomi *hadmi*; had ovíjajúci Asklepiovu palicu bol *symbolom života a zdravia a prírodných ozdravných síl*

združený - stavebné prvky jedného druhu, ktoré sú spojené spoločným článkom, napr. dva *stĺpy* spoločnou *pätkou* alebo *abakom*, polkruhové *segmentové okná* spojené spoločným stredným stĺpikom

združené okno - 1.rozdelené stredným stĺpikom do dvoch otvorov: *biforium*; typické pre *románsky sloh*
2. rozdelené dvoma stĺpikmi do troch otvorov: *triforium*; už v románskom slohu združené často pomocou slepých oblúkov - *odľahčovacích oblúkov*

J. König: Panna s dieťaťom (pred 1614)

združený oblúk - pozri *ajimez*

združený pilaster - *Dudák*: dvojica *pilastrov* blízko seba, niekedy vyrastá zo spoločného *soklu*

združený stĺp - niekoľko stĺpov s jednou spoločnou *pätkou* alebo *abakom*; pozri *polostĺp* (*Dudák*)

zdržanlivosť, triezvosť - v alegórii *Sobrietas*; v symbolike *aloea, blen, závoj; karmelitáni, pokora*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Abstinence>

zdvojenie - *dublovanie, rentoilovanie*